

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

46. Defectionibus luminum quid agant Sinae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

nisi quod poterat circumuolui; ut etiam tertium quod verticales circulos erectum referebat: gradus illorum notabant globuli ut possent tactu numerari; sua lingua Sinensi, singulis epigraphes inerant in quibus partis cuiusque explicatio caractere patrio legebatur, cum nominibus syderum octo & viginti, quæ in Zodiaco nostris duodecim respondent. Videbantur autem astronomica hæc arma fusa sub gradu & elaborata sexto tricesimo, atque inde Nanchinum ab iis translata qui essent eorum planè rudes. Vidi & Pechini his aded gemina, ut manus eiusdem possit labor censeretur, peregrini fortassis astrologi; quod fabricata sint cum Sinis Tartari potissent, hæc de mathematicis organis Riccius, quæ utraque in aula, ostentatio vna, & curiositas asseruat, nullo præterea illorum vsu vel pretio, vtilior multo Ceucuni Regula qui fuit Sinarum] Ptolemeus annis mille ducentis eo antiquior. Vixit is Tenfum in Prouincia Honana, quam idcirco Sinenses mundi iactitant umbilicum, quod ab extremis Sinarum finibus distet æqualiter, extra quos vix esse somniabant quod mundi nomine dignarentur. Monstratur illic hodieque turris, cuius in specula Ceucunum fama est noctes duxisse peruigiles, seruandis syderum motibus, ortu, & figura. Extat erecta ad perpendicularum Regula supra laminam ex ære amplam, Horizonti peritè coæquatam, certisque tum hæc, tum Regula mensuris consignantur, quæ sunt nunc etiam Mathematicis Sinarum commodæ, habent Sinæ duo istorum Collegia Pechini vnum, Nanchini alterum Astronomicis utrobique egregiè organis instructi; noctes è turribus perpetuas vigiliant, & cælum mutatis vicibus obseruant, eequid nouæ flammæ, inuisi syderis, inusitati luminis, signive alterius appareat, ut hoc ad Regem mox perferant, quidve id portendat inter se statuunt. Horum item è calculo defectiones cælestium luminum expectantur, quo nullum est vniuerso regno negotium grauius. De hoc ab aula cursores in Prouincias mittuntur, qui Magistratibus urbium, diem, horam, adeoque momentum prænuntiant laboraturæ deliquio lunæ; iubeant ab ipsis, & sacrificiis idolorum, absque numero conchas, pelues, tympana & quicquid aliud altius sonorum & turbulentius streperum, haberi ad manum expedita, ut conspicati sydus obscuritate iam aliqua morderi omnem exerant instrumentorum illorum cantum, fragores, & strepitus, quoad astro sua redeat claritas; ad exterrendam, inquam, draconis ingluuiem, deuoraturi alioquin, & absorpturi lunam: at quanto id scilicet mundi damno? bardum planè, ac stolidum ignoratæ Astronomiæ timorem! in hominibus alias ingenio præditis, sibi que plurimum de cæli cognitione placentibus, quos adhuc Draconis fabula, & nomen latuerit. Sed hanc illorum ignorationem excuset grauior; nunquam boni viri, planetarum motus aut intelligere ipsi potuerunt, aut annis ab hinc trecentis quinquaginta, voluere ab Arabibus discere, nec habent qui norit, vna sphaera omnes, an pluribus voluantur; excentricorum, & epicyclorum peregrina sunt iis nomina, & quod hinc sequitur, igno-

44.
Astronomi-
ca Regula
Ceucuni.

45.
Mathem.
Regis.

46.
Defectioni-
bus luminum
quid agant
Sinæ.

ta ratio, stationum, & motuum, quibus agi diuersis, & subinde contrariis videntur, ne durationes quidem præscire valent eclipseon quarum, ex solis & lunæ ascensu mensura ducitur, quin & fallit eorum algerismus in prædicendis illarum initiis, & quidem haud vna vel duabus, sed decem interdum tardiùs, aut citiùs horis; cuius in decursu operis exempla videbimus nimium luculenta. Non quod planè ignorent parallaxas, seu diuersos aspectus in defectibus diurni syderis, cum æquè à vero aberrent, siue illas contingat in meridiano, siue in vtrovis Orizontis extremo fieri: habent quidem eorum antiqui auctores canonem subducendi de spatio temporis, si ante meridiem, solem defectus luminis occupet; addendi vero, si post meridiem, sed neque is canon mensuram temporis præscribit, nec ipsi tantum potuerunt vt illam inuenirent, aut assequerentur eius causam; produnt illorum historia, quinquagies quinquies emendatas ab iis sui Calendarij tabulas errante semper in cæli motibus calculo; absoluta demum earum correctio PP. Adamo Scial, & Iacobo Rhò debetur: annis retrò trecentis quinquaginta, suscepta fuerat à Tartaro Iueno, tunc Sinis imperante, & Cosceucino commissa, cui parem non viderat illa ætas, ferturque nunc etiam à gradu nono, & decimo, ad septimum, & sexagesimum Septemtrionem versus, adisse singulas Tartarorum & Sinarum vrbes, ac poli vbique accuratissima obseruatione altitudinem emensum per gradus, & minuta, comprehendisse illam iusto volumine qui labor fuit annorum sedecim.

47.
Solstitium
Hibern. Si-
nenses Astro-
nomos regit.

Verum hæc, ne quid dissimulem, tam rudis apud Sinas cæli cognitio, illorum ingenia mirificè illustrat, quòd nullis muniti sciendi principiis ex quibus Astronomiæ canones, & abacos ducerent, demonstrationibus Geometricis respondentem, eò tamen suas obseruationes, mentis acumine promouerunt, vt artem ex iis sibi conflauerint, haud aliunde quàm à se inuentam, nec multum à vero aberrantem, cuius hic saltem vestigium, libenter opinor earum rerum non planè imperiti legent. Regulam igitur orgyiarum octo ad perpendicularum erigunt, in omnes partium diuisam minutias; vmbra notant quam in plano mittit, eandem pariter cum regula tributo in partes, & Orizonti coæquato, vmbra eius obseruant triduum ante solis hybernæ stationem; tantumdem, statim post. Punctum enim hoc solum satagunt certò statuere (vt primum arietis in verno æquinoctio solum inquirimus) inde vbrarum illarum extremis, adæquatarum cum aliis, postquam multas simul in idem incidere multis locis notarint, ex iis medium punctum constituunt (quod solstitij quæ sit sedes est) referuntque in diem, horam, & momentum in quod incidit: quanquam vbræ tunc circa solstitium eò sint minus certæ, quòd ex solis propinqui ardoribus largius vaporantur; nec ipsi solis diametrum attendant, sed inumbratum regula lumen vniuersum, velut è medio dumtaxat solis puncto, seu centro progenitum spectent. Sic deprehensa est ab Sinis absoluta circuli mensura quem cælum